

WOORD, KLANK & BEELD

CD KLASSIEK

Ongelukkige tijdgenoot
Jan Baptist Vanhal

Hoe goed moet een componist eigenlijk zijn om zich een plaats in de geschiedenisboeken te veroveren? Een lastige vraag, omdat je steeds opnieuw botst op het feit dat toondichters nooit los staan van hun tijd. Anders gezegd, een kunstenaar wordt niet enkel beoordeeld op de eigen kwaliteiten en verdiensten, maar ook afgewogen aan die van de concurrentie.

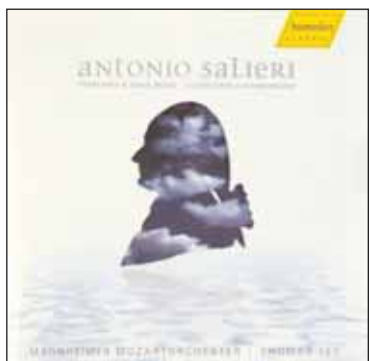
Johann Baptist (eigenlijk Jan Krtitel) Vanhal (1739-1813) was een componist uit Bohemen en een muzikaal wonderkind dat zich opwerkte van boerenzoon tot een bekend figuur aan het Weense hof. Vanhal speelde in een ontzettend 'zware competitie'. Op het toppunt van zijn carrière moest hij zich meten met Haydn en Mozart en op het einde van de rit waren er Beethoven en Schubert. Zijn carrière kun je zowat in drie delen hakken. Aanvankelijk verdiende hij de kost als getalenteerd kerkmuzikant, koorleider, violist en organist. In 1760 verkaste hij naar Wenen en wat later naar Ita-

lië, waar hij Christoph Willibald Glück leerde kennen en zich kon bekwamen in operacompositie. Na zijn terugkeer naar de Oostenrijkse hoofdstad schreef hij vooral instrumentale werken, maar hij vormde samen met Haydn, Dittersdorf en Mozart een tijdlang een superieur kwartet. Na een depressie vestigde Vanhal zich als 'vrij componist' (Mozart zou dit voorbeeld volgen) en schreef hij vooral opnieuw religieuze muziek.

Zijn talrijke werken werden lang verward met die van Haydn, omdat hij Italiaanse, Duitse en Tsjechische invloeden knap mixt, bevallige melodien kon schrijven met pittige thematische contrasten. Die kwaliteiten horen we zonder meer in de zes knappe kwartetten die de Britse hoboïste Sarah Francis speelt. Ze doet dat uiterst verzorgd en wordt knap begeleid door het Tagore String Trio, dat wil zeggen Frances Mason, viool, Brian Schiele, altviool en James Halsey, cello. Het zijn mensen die sterk verbonden blijven met het prestigieuze Royal College of Music London. En dat is op zich al een kwaliteitscertificaat. Van deze vergeten Jan Baptist Vanhal willen we graag meer horen. (JC)

Jan Baptist Vanhal, *6 Quartette Concertante*, door Sarah Francis (hobo) en het Tagore String Trio, Helios (distributie lavial), CDH55033, 8,90 euro.

CD KLASSIEK

Ouvertures
Antonio Salieri

De reputatie van Antonio Salieri (1750-1825) heeft veel te lijden gehad van de onvrome legende dat hij de spreekwoordelijke 'nagel aan de doodskist' van Mozart zou zijn geweest. Daarmee wordt de innovatieve geest van deze componist tekort gedaan. Salieri componeerde veel voor toneel. Hij kon uit een eenvoudig libretto toch net die elementen isoleren waaruit hij dan een hoogst individueel dramatisch kunstwerk bouwde.

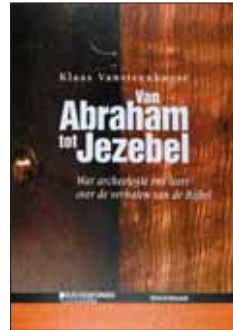
Dat wordt meteen duidelijk in de ouvertures die het Mannheimer Mozartorchester hier speelt. Deze

instrumentale werken zijn geen 'aperitiefhapjes' die niets te maken hebben met het daaropvolgende feest. Neen, thematisch zowel als melodisch zitten ze vol met verwijzingen naar de theatrale actie die zich daarna moet onvouwen. Ze zijn letterlijk 'sfeerscheppend' en dompelen de toeschouwer subtiel onder in 'wat nog komen moet'.

Thomas Fey, die zich blijkbaar tot doel heeft gesteld om Salieri's reputatie van onder het stof te halen, leidt zijn Mannheimers met bekwame hand op een ontdekkingstocht in muziek die vaak voor het eerst sinds eeuwen wordt gespeeld. Salieri, een naijverige, prutscomponist? Vergeet het. (JC)

Antonio Salieri, *Ouvertures & Stage Music*, door het Mannheimer Mozartorchester onder leiding van Thomas Fey, Hänssler Classic (distributie Codaex), CD 98.554.

BOEK BIJBEL

Van Abraham tot Jezebel
Klaas Vansteenhuyse

Klaas Vansteenhuyse brengt feiten en inzichten uit de archeologie aan en confronteert ze met verhalen uit het Oude Testament, die de oudere generaties meestal vertellend aangeboden kregen. Vanuit 'vogelperspectief', zegt de auteur. Als archeoloog bekijkt hij de verhalen vanuit 'kikkerperspectief'. Wat weten we via opgravingen of

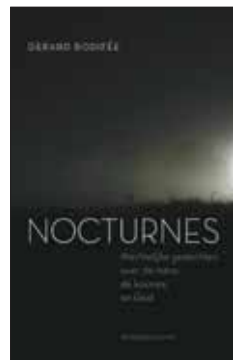
toevalsvondsten over de materiële cultuur waarin die verhalen tot stand kwamen of waarover ze handelen, als het over teksten gaat die later werden opgetekend? Zo weidt Vansteenhuyse bij het verhaal van Lot, wiens vrouw omkeek en in een zoutzuil veranderde, uit over zoutwinning en de betekenis van zout in de toenmalige samenleving.

Zeker voor een cultuur als die van de Filistijnen, waarover haast geen geschreven bronnen bestaan, bewijst de archeologie haar nut. De informatie die zij verschaft over hoe de Filistijnse tempels waren gebouwd, stemt overeen met de beschrijving van de twee zuilen die Simson moest omverduwen om de tempel te doen instorten. Andere verhalen doorstaan de toets soms minder. Het is de bedoeling van de auteur „om de goddelijke boodschap en de menselijke geschiedenis wat meer van elkaar te scheiden” en om bij te dragen tot een beter begrip van de context van de boodschap. De Bijbelverhalen die

hij uitkoos, hertaalde hij met de klemtoon op de feiten, minder op de boodschap. Toch worden ze ook in hun context geduid. Het boek bevat eveneens een uitweiding over de geografie van het gebied dat de auteur gemakshalve als 'Palestina' omschrijft en over de archeologische opgravingen in die regio. (NL)

Klaas Vansteenhuyse. *Van Abraham tot Jezebel. Wat de archeologie ons leert over de verhalen van de Bijbel*, Davidsfonds, Omniboek, 2010, 163 blz., 27,50 euro, ISBN 978 90 7794 249 9.

BOEK SPIRITUALITEIT

Nocturnes
Gerard Bodifée

Astrofysicus en schrijver Gerard Bodifée houdt van de nacht. De gedachten die 's nachts door zijn hoofd spelen, noemt hij zijn 'nocturnes', korte overwegingen over de thema's die hij in zijn werk voortdurend beroert: het wonder van de mens, het ontstaan van het heelal, onze hedendaagse cultuur, ruimtevaart, God. De sterren boven zijn hoofd inspireren hem 's nachts tot diepzinnige gedachten.

Het zijn geen essays, maar korte, soms wat langere gedachten, steeds ondersteund door gezaghebbende lectuur. Mooi om telkens voor het slapengaan een stukje te lezen.

Op een van de laatste bladzijden schrijft Bodifée zijn eigen geloofsbelijdenis neer: „Ik heb geen kennis van God. Ik heb geen godserving. Wel heb ik een doodsverachting. Ik verlang naar God, ik verwacht God, ik wacht op God, ik zoek de weg naar God. Dat is mijn geloof.” (EDS)

Gerard Bodifée, *Nocturnes. Nachtelijke gedachten over de mens, de kosmos en God*, Davidsfonds, Leuven, 2010, 144 blz., 18,50 euro, ISBN 978 90 5826 736 8.

BOEK NON-FICTIE

Littkens en levenslessen
Petra De Pauw

En nieuw genre duikt steeds vaker op tussen de nieuwe publicaties. De boeken bundelen verschillende verhalen van individuen, verbonden aan één centraal thema, onbevangen genoteerd door de auteur en vervolgens wellicht stijlvol bijgeschaafd. Deze week kregen we het nieuwe boek in handen van Petra De Pauw, redacteur en presentatrice bij Radio 2 en Canvas. Voor Plots anders ondervroeg ze negen mensen over de littkens op hun lichaam en de invloed die ze op hun leven hebben. Fotograaf Stephan Vanfleteren maakte de bijbehorende portretten.

Bij het litteken van Anne hoort het verhaal over de dag dat ze nog achtenveertig uur te leven had en gered werd door een niertransplantatie. Jacques is dan weer een zwarte man die door een pigmentafwijking steeds meer roze vlekken op zijn lichaam ziet verschijnen.

Sommige lezers zijn wellicht onmiddellijk te vinden voor een uniek, persoonlijk verhaal. Anderen vragen ze zich af of ze hieraan wel nood hebben. Of ze zich al lezend wel zo dicht op de huid van iemand anders willen begeven. Zeker is echter dat de hoofdpersonages in dit boek er nood aan hadden om hun verhaal eens te vertellen.

Zo trekt Petra De Pauw naar Machteld Libert, specialiste justitie op de VRT-nieuwsdienst, om te vragen of zij haar geen tips kan geven over personen met littkens in het misdadarmilieu. Ze keert echter terug met het verhaal van Libert zelf. Op een novemberavond in 2001 reed ze op een donkere weg met haar wagen in volle vaart aan tegen een aardappelrooimachine die midden op de weg stond. Ze hield er een groot litteken in haar gezicht aan over. „Ik wil al heel lang eens het verhaal achter dit litteken vertellen. De meeste mensen ontwijken het onderwerp. Gewoon mijn verhaal

kunnen doen, lijkt me een absolute verademing”, zegt ze.

Anderen mensen in het boek verzwijgen hun verhaal voor hun naasten. Of ze voelen zich dikwijls aangestaard, maar zelden aangesproken. *Plots anders* leest licht weg, maar doet je zeker ook nadenken over je eigen omgang met medemensen met een getekend lichaam. (JVH)

Petra De Pauw, *Plots anders. Opmerkelijke verhalen achter littkens met foto's van Stephan Vanfleteren*, Lannoo, Tielt, 2010, 175 blz., 19,95 euro, ISBN 978 90 2099 200 7.